Бары дойдулар пролетарийдара, хөлбөһүгүт!

САНТА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтыныы 15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҐЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҐЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 64 (6200) | 1985 сыл. Ыам ыйын 25 күнэ СУБУОТА | Сыаната 3 харчы.

„Билигин үлэҕэ тэрээһиннээх буолууну күүһүрдэр, эрэллээх уонна дьулусханнаах социальнай-экономическай сайдыыны хааччыйар, биһиги иннибит диэки баран иһиибит тэтимин түргэтэтэр туһугар бары күүстэри уонна резервэлэри түмэ тардыы эрэйиллэр".

М. С. ГОРБАЧЕВ.

СЪЕЗД ИННИНЭЭҐИ КУОТАЛАҺЫЫ

ССКП КК муус устрдаабы (1985 с.) Пленума партия уочараттаах XXVII съеһин 1986 сыл олунньу 25 күнүгэр ыҥырарга быһаарда. Ити дата тутатына биһиги күннээҕи үлэбитигэр дьулуһар чаҕылхай эрдээйибит буолла. Республика коммунистара, бары үлэһиттэрэ бүгүн биир дьулуурдаахтар: түмүктээһиннээх сыл уонна пятилетка бүттүүнүн былааннарын ситиһиилээхтик толорор туһугар съезд иннинээҕи кэми ордук үчүгэйдик, кодьүүстээхтик туһанарга, кэлэр пятилеткаҕа үчүгэй тэрүтү үөскэтэргэ.

Биһиги чугастаабы үлэбит экономическай, социальнай программата «кыбычыын» миэстэлэри суох оҥорорго, норуот хаһаайыстыбатын бары учаастактара кодьүүстээхтик үлэлиилэрин хаччыйарга туһаайар. ССКП КК Генеральнай секретара М. С. Горбачев Пленумҥа дакылаатыгар боппуруос 1985 сыл былаанын хайаан да толороргo уонна ханнык да иннэрэн биэриитэ суох толороргo буолар диэн кичэйэн бэлиэтэбита. Социалистическай куоталаһыыны тэрийэр уонна политическай үлэ бүтүннүүтэ итиниэхэ туһаайыллыах тустаах.

Советскай норуот Аҕа дойду Улуу сэриитигэр Кыайыытын 40 сылын кэрсэ социалистическай куоталаһыы түмүктэрэ, республика үлэһиттэрэ уон биириис пятилетканы ситиһиилээхтик түмүктүүргэ эрэллээхтэрин туоһулууллар. Чоҕу хостоохунна, цемени оҥорууга социалистическай эбэһээтэлистибэлэр аһара толорулуннулар. «Якутзолото» производственнай холбоһук коллектива хайа үлэлэригэр бэлэхэй таһыма урутаан иһиитин уонна байытар оборудованнаны суулуу сезонугар бэлэмнээһини хаччыйда. Бу производственнай холбоһук предприятиелара сир үрүт аҥатын арыйар үлэлэргэ уон биириис пятилетка былаанын аһары толордулар. Ааспыт сыл туһаннаах кэмин кытта тэҥнэтэххэ культурнай-бытовой уонна хаһаайыстыбаннай аналлаах табаардары оҥоруу улаатта. Государствоҕа эти, сымыыты, түүлэҕи туттарыыга социалистическай эбэһээтэлистибэлэр лаппа аһарылыннылар.

Үгүс үлэ коллективтара үлэ оҥорумтуотун үрдэтиигэ уонна бородуунсуйа себестоимоһын былааны таһынан намтатарга бэлиэтэмнит кирбиилэри ситиһиилээхтик ыллылар. Сүүчэнэ бастыҥ предприятиелар, тэрилтэлэр, бригээдэлэр, сыахтар, учаастактар, фермалар коллективтара, экипажтар, 1500 рабочай ССКП обкомун, Саха АССР Министрдэрин Советын, ПССУОС уонна ЫБСЛКС обкомун Памятнай дипломнарынан уонна Бочуотунай граноталарынан наҕараадаланнылар.

Партийнай, профсоюзнай, комсомольскай тэрилтэлэр, советскай уонна хаһаайыстыбаннай органнар соруктарынан юбилейы кэрсэ охсуулаах вахта үрдүк политическай уонна үлэҕэ тэтимин намтаппат эрэ буолбакка, ону аһаан күүһүрдэн биэрии буолар.

Съезкэ диэри баара эрэ 8 ый хаалла. Ити кэмнэ хас биирдии үлэһит тыҥаабыннаах, айымньылаах үлэтин биириэтэ оҥоруу—предприятиелар уонна тэрилтэлэр салайаччыларын, партийнай комитеттар чиэстэрин дьыалата. Республика куораттарыгар, ойуоннарыгар партия XXVII съеһин достойнайдык кэрсэр иһин хамсаабын кизҥник тэнийэр. Ити үлэ бары үлэ коллективтарын кыахтарын охсуулаах үлэҕэ түмэ тардыы бэлиэтинэн барар. Быйылгы дьыл биһиги республикабытыгар чэпчэкитэ суохтук саҕаланна. Тыйыс усулуобуйалаах кыһыҥҥы кэм ууступтарын аахсыбат буолуохха сатаммат. Ол эрээри араас тэрээһиннэ, эпидэмиэһэ суох буолуу, оттон ардыгар эмэ-дэмэ сыһыаннаһыы чахчыларын уустук усулуобуйаҕа түһэрии сыыһа буолуох этэ. Партия кадрдар болҕомтолорун бүгүн туһаайар сүрүн хайысхатынан таһаарылыбыт хаалыыны түргэнник туоратыы, пятилетка хардыытын тэтимигэр тэҥнэ барсыы, сорудахтарга уонна эбэһээтэлистибэлэргэ туох көрүллүбүтүн барытын чиэстээхтик толоруу буолаллар.

Мэлдьитин буоларын курдук, инники кэннэҕэ чулуулар иһэллэр. Усуйаана ойуоннуттан бастанылартан биирдэстэриэн бэйэтин эбэһээтэлистибэтин Депутатскайдаабы ГОК шахтаны тутар управлениетын аһаҕас капитальнай үлэни ыытар учаастагын Социалистическай Үлэ Геройа П. И. Быканов салайаччылаах бульдозеристар кэлим бригээдэлэрин коллектива буолла. Бригээдэ коллектива съезд аһыллар күнүн кэрсэ үрдүү быһыкка сир үлэтин ситэрэргэ. 1985 сыллаах тутар-таҥар үлэлэр былааннарын лаппа аһарарга, үлэ оҥорумтуотун 5 бырыһыан үрдэтэргэ, оттон себестоимоһы былааны таһынан 2 бырыһыан намтатарга, үс күн кэчилэмнит уматыгынан үлэлиигэ эбэһээтэлистибэ ылынна.

Партия XXVII съеһин чиэһигэр социалистическай куоталаһыыны салайыы боппуруостарыгар Мирнэй куораттаабы партийнай тэрилтэ деловойдук, айыныылаахтык сыһыаннаһар. Партия горкомун инициативатынан ойуон производственнай коллективтарыгар ис резервэлэри арыйыыга, производствоны интенсификациялаһын проблемаларыгар күүһү түмэр эбэһээтэлистибэлэри ылыныыга, производство кодьүүһүн үрдэтиигэ үлэһиттэри түмэ тардар, тэрийэр уонна политическай үлэ эрдэттэн тэнитиллибитэ.

«Якуталмаз» холбоһуока, куорат предприятиеларыгар уонна тэрилтэлэригэр «Чиэһи, албан ааты—үлэнэн!», «Кыайыы 40 сылыгар—40 охсуулаах кэдиэлэни!», «Пятилетка түмүктээһиннээх сылыгар—рекорднай үлэ оҥорумтуотун!», «ССКП XXVII съеһигэр—27 охсуулаах үлэ декадатын!» диэн патриотическай хамсаабыннар кизҥнии тарбаннылар. 27 охсуулаах декадаттан бастакыта бэс ыйын 1 нүүнүттэн саҕаланар, мирнэйдэр съезд иннинээҕи куоталаһыыны эрэллээхтик саҕалыырга бэлэмнэллэр. Манна ураты болҕомтэ сменатаабы, суунатаабы уонна декадатаабы сорудахтары толоруу хаччыйыыга, ресурсалар уонна материальнай средстволар бары көрүҥнэрин кэмчилээһиҥҥэ ууруллар.

Удачнайдаабы ГОК-на Ленин орденнарын кавалера, Саха АССР Верховнай Советын депутата Н. Н. Павлов салайаччылаах ЭКГ-12,5 экскаваторын бригээдэтэ республикаҕа кизҥник биллэр. Бэйэтин эбэһээтэлистибэтин хаттаан көрөн, бригээдэ ЭКГ-12,5 экскаваторынан хайа маассатын тиэйиигэ предприятиеҕа, ону аһаан салааҕа күҥүтуур үрдүк оҥорумтуону ситиһэргэ—1985 сылга 3250 тыһыынча кубическай метри тиэйэргэ быһаарынна. Ити хайа боруодатын тиэйиигэ коллектив биэс сыллаах былаанын Металлург күнүн кэрсэ, оттон сыллаабыны сэтиннии 15 күнүгэр толороругар ыаҕы биэриэҕэ.

Билигин, сир ахсын социалистическай эбэһээтэлистибэлэри хаттаан көрөр уонна эбии кирбиилэри баҕа еттүүлэриэн коллективынан бэлиэтиир кэмнэригэр, партийнай салалта искусствота үлэҕэ күрэстэһии ыыттыылаахтарын барыларын ыһаммыыларын, сүрүннээн биэриигэ, кинилэри куоталаһыы кодьүүһүн үрдэтиигэ туһаайыыга буолар.

Бэйэлэрин коллективтарын соруктарынан салайтаран съезд иннинээҕи куоталаһыы сүрүн сыалларын быһаран биэрэр, экономическай сулууспалар кыахтарын рабочайыттан коллективыгар бүттүүнүгэр тиийэ үлэҕэ күрэстэһии кирбиилэрин тэрүттэн быһаарыыга туһанар партийнай тэрилтэлэр сөптөөхтүк дьарыктаналлар. Ити бэйэтин оттуттан, наар ахсаан оттунан нөрдөрүүлэри ситиһиигэ туһаайыллыбыт үлэҕэ күрэстэһии формаларыттан сорунуулаахтык аннаастанары модьуйар. Эбэһээтэлистибэлэр эрдэттэн наныһахтык ылыллар уонна чэпчэкитии аһары толоруллар чахчыларын кытта эниэ эйэлэһиэххэ сатаммат. Тылга эрэ «активнай буолар», кураанаҕынан кыыран үрдүк эбэһээтэлистибэни ылар уонна ону умнан кэбиһэр дьону сэмэлиэххэ наада. Куоталаһыыны тэрийээччилэр болҕомтолоруттан орто нөрдөрүүнэн дуоһуйар коллективтар уонна үлэһиттэр түһүө суохтаахтар.

Үрдэтиллибит социалистическай эбэһээтэлистибэлэри тэрээһиннээхтик ылыныыга кизҥ тэрийэр үлэни ыытар дьоһун суолталаах. Ол курдук, ыам ыйын 20 күнүттэн бэс ыйын 10 күнүгэр диэри сирэй эбэһээтэлистибэлэри көмүскээһин, онтон бригээдэлэргэ, сыахтарга, учаастактарга, фермаларга коллективтар эбэһээтэлистибэлэрин быһаарыы итиннэ түмүгэр предприятиеҕа кирбиитин түмүү ыытыллыахтаахтар. Социалистическай эбэһээтэлистибэлэри общественнай көмүскээһин практикаҕа үчүгэйин нөрдөрбүт формаларын сир ахсын кизҥнии туһаныахха наада. Общественнай көмүскээһин партийнай, профсоюзнай уонна комсомольскай тэрилтэлэр бьюччы тэрийиилэриэн уонна кыттыыларыттан барарыгар саарбахтаммат. Ыам ыйын 30 күнүттэн бэс ыйын 10 күнүгэр диэри холбоһуктарга, ведомстволарга, министерстволарга, республика куораттарыгар уонна ойуоннарыгар съезд чиэһигэр эбэһээтэлистибэлэр ыытыллан оҥоһуллан ылыллыахтара. Онтон республика үлэһиттэрин эбэһээтэлистибэлэрэ түмүллэн тахсыахтара.

Тыҥаабыннаах социалистическай эбэһээтэлистибэлэр партийнай тэрилтэлэр, үлэ коллективтара саҥа ис резервэлэри ахсаабакка нөрдөөһүну хаччыйдахтарына, сир ахсын производственнай күүс-ыах, үлэ хас биирдии нүүрүтэтэ сатабыллаахтык уонна толору туһанылыннахтарына булгуччу толоруллуохтара.

«Үлэ хас биирдии мүнүүтэтин—кытаанахтык аҕаан-суоттаан, үрдүк кодьүүстээхтик!» диэн доҕуһуннан производство резервэлэрин республикатаабы көрүүнү ыытарга Социалистическай Үлэ Геройдарын кизҥ ойбулу ылбыт инициативалара үлэ оҥорумтуотун үрдэтии бараммат-хорааммат резервэлэрэ хас коллектив аайы баалларыгар ити көрүү бары кыттыылаахтарын итэҕэттэ. Үлэ бары эйгэлэригэр дисциплиниэни, тэрээһиннээх буолууну уонна бэрэздэги бөҕөргөтөр иһин сорунуулаах охсуһууну саҕаан ыытыахха.

Партия XXVII съеһин достойнайдык кэрсэр иһин социалистическай куоталаһыыга хас биирдии үлэ күнүн охсуулаах үлэ иҥэ оҥорор курдук үлэлээһин—республика хас биирдии үлэтин чиэһин дьыалата, патриотическай иэһэ.

(«Кыым» хаһыат 1985 сыл ыам ыйын 23 күнүнээҕи инники ыстатыйата).

Сааскы хонуу үлэлэрин ДНЕВНИГЭ

(Ыам ыйын 24 күнүнээҕи сводка)

Бастаны колонкаҕа—туорахтаах культуралары ыһыы былаана, иккиэкэ—туолуута, үһүскэ—минеральнай тоҕурхууну киллэрии (гектарынан):

Карл Маркс	700	500	500
Субуруускай	762	762	680
Э. Эристиин	997	997	540
«Чурапчы»	435	340	463
«Мыҥдаабыы»	529	465	650
«Мугудай»	645	645	891
Ор. үрдүнэн	4068	3709	3724

Кэстэрин курдук, сааскы хонуу үлэлэрин эрдэ саҕалаабыт хаһаайыстыбалар туорахтаах культуралар ыһыыларын бүтэрдилэр. Ол эрээри сири таҥастааһын хаачыстыбата барыта эриидэхэ буолбата. Ол, биллэн турар, үүнүү дьылбатыгар кыраата суох охсуулаах буолуоҕа.

Билигин туорахтаах культуралары ыспыт Субуруускай аатынан, Эрилик Эристиин аатынан уонна «Мугудай» совхозтар сүөһү аһылыга буолар культуралары ыһыыга киирдилэр. Бу үлэ эмиэ албах сыраны биэрэри, хаачыстыбаҕа ураты болҕоютону уурары эрэйэр.

Тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

ҮЛЭ ҮМҮРҮЙЭР

ХАТЫЛЫ. Отделение механизатордара туорахтаах культуралар ыһыыларын бүтэрдилэр.

Аны былааннаах 180 гектарга сүөһү аһылыга буолар культуралары ыһаллара хаалла. Кинилэр ону суоҕу күннэргэ ситэрэр дьулуурдаахтар.

Т. Листикова.

Партийнай олох

ПАРТИЙНАЙ МУННЬАХ — КОММУНИСТАРЫ ИИТИЙ ОСКУОЛАТА

Баллэрин курдук, партийнай мунньах партийнай тэриллэ саамай үрдүк өрөспүүбүлүкэтэ, коммунистары дьиссиплиналаах уонна бэлэмнэ иитии, кинилэр ак иннилэринэ үрдүгүн дьыгынаах оскуолатынан буолар. Партийнай мунньахтар үчүгэй тэриллиэхтэрин, үрдүк деловой таһымнаахтык ыытыллыахтарын сирдэриэгэр кинилэр иитэр, түмэр оруоллара үрдүгүн практика көрдөрөр.

Оо эрээри, ССКП өрөспүүбүлүкэлэ комитетын сэтиис пленумугар болыҥҥыттан курдук, бу һиҥэ үгүс сирдэргэ партийнай мунньахтар иитэр оруоллара эсэ да намыһах. Итиэ иитэрэ «Мыҥдаҕайы» совхозтаабы партийнай тэриллэрэ эмиэ баар.

Мунньах иитэр оруола кинилэн бэлэмнэйиллэр, тэрийэн ыытыллыбыт уолдьа тутуллуохтаах. ССКП Устаабын бэйиэ ыытыллыбыт, сылгыгаабы партийнай тэриллэ партийнай мунньах ыйдаах ыытыллыахтаах. Итиэ көрдөбүл бэйиэлэ тутуйуллар гынан баран тэрээһиннэр итиэрэ кэбах. Сорох коммунистар мунньахха хоһуттуулар, оттон сорохтор эрдэс бириҥиннэлэн кэлбэтэ саалыллар. Холобур, Соловьев отделениетыгар ССКП кылаабынай Петров Д. Д., партийнай мунньах буоларын билбэтэ, иккис тэстэ мунньахха сылдьыбат. Оттон Болуҥуурга эдэр коммунистар Лыткин М. М. уонна Белошапкина Е. П. отчуот туур-быыбардыыр мунньахха сылдьар сиҥэтэр кинилэри көрөрү ордорбуут түбэлтэлэрэхтэр. Итиэ иһин кинилэр, биллэн турар, самалаан туралларын. Маныаха быһыылар хатыланыа суохтахтар.

Партийнай мунньахтарга бэлэмнэрэ суостары дьүүллэһиигэ деловой быһыыга-майгыга барыахтаах, кырдьыктаах критика уонна бэйэни критикаланыы тэнитиллиэхтэах. Оччоҕо эрэ бэйэ-бэйэ эрдэбиллэах, эпитаатаах буолуу, итиэрэстэргэ эйэлэспит сыһыан үөскүүхтээх. Бу оттуулан бэйиэ өттүгэр коммунистар партийнай тэриллэлэрбитигэр балаһыанньа соччо кыһалҕалаах суох, партийнай мунньахтар активнайдык, принципиальнайдык, уонсай дьыалаҕа итиэрэстэхтэн бараллар. Коммунистар Собакин И. Г., Константинов Р. И., Михайлов Г. А., Романов Н. В., Мухин Н. И., Сергеев И. П. уо. д. а. баар итиэрэстэрэ кыйдыыллыбат, сыгыстыы арыйаллар, олоҥу туоратарса түбэлээх атыннаҥнар. Хомойуох иһин, сорохтор, эрдэс эдэр коммунистар, оттуларыттан итиннэ активность эсэ да кыайан кэстүбэт. Кинилэр күн аайы производствоҕа үлэлиир, онон итиэрэстэри билэ-көрө сылдьар эрээриэр партийнай түмсүүлэргэ бэйэлэрин саналарын аһаҕастык үлэстибэтэр. Оо курдук, эдэр коммунистар Федотов Ф. А., Боскиов Н. Й., Масеев Н. Е., Ядрихинскай Е. А. сыл устата баара-суога биэрдиэтэ-иккиэтэ тыл эттилэр. Бу итиэрэс туоратыллара иҥэҕэ. Коммунист итиэрэстэрэ, туктэри бэйиэлэргэ критическайдык сыһыаннаспат буоллаҕына, кинэ партийнай оттуҥан сыппыыр, дьоҥҥо, коллективка оруола, сабыдыала молтуур. Оо иһин сылгыгаабы партийнай тэриллэлэр биэролара, секретардара кинилэри кыйта кунааҥ үлэлиллэрэ эрэйиллэр.

Коммунистар оттуларыттан дьиссиплинаҥна, бэрэсэдэни кэһии биир да түбэлтэтэ тахсарыаллыа суохтаах. Итиннэктэр күөрэйэр түбэлтэлэриттэн түҥа сыгыы партийнай сылгыгаабы онкөҕүллэн иһиэхтээх. Бу көрдөбүл бэйиэхэ, сүрүннээн, тутуйуллар. Оо эрээри билигин даҕаны сорох коммунистар оттуларыттан ССКП Устаабын көрдөбүлүгэр тутуспат буолуу чахчылара тахсыталыыллар. Болуҥуур сылгыгаабы партийнай тэриллэтигэр итириктээбин иһин Соҕоонов В. Н. уонна Кузьмин А. И., салайааччыны уларыы физическай күүһү туттан Федотов Ф. А., бэйэтин туһугар дуоһуналы туһанан Диедоров М. М. ыытаннах партийнай сэмэдэ тардылыннылар.

Партийнай мунньахтарга сылдьыбат, партийнай усуйуобу кэмигэр толообот буолуу иһин бэйиэ сылгыгаабы партийнай тэриллэлэрбит туһаайыллар коммунистарга сыпыахтык, хардебүлэ суохтук сыһыаннаһар чахчылара билигин да баалар. Бу өрдүк Соловьевтааҕы партийнай тэриллэрэ сыһыаннаах. Партком иннинэ итиэ көмөргэ сорудаҕар.

Ылыллар уураахтар туолуулларын, критическай этиилэр олохтоох киллэрилиилэрин тэриллэ — партийнай мунньах оруолун үрдүгүн сүрүн уһулуобуйата. Бу оттуҥан совхозтаабы партийнай тэриллэрэ үлэ суньуоҥ сөпсөохтук ыытыллар. Уураахтары толоруугa коммунистсалайааччылар, барыа коммунистар балачча эпитаатаахтык сыһыаннаһар буолан эрэллэр. Уратыы болдьоҥо оттуоттуур-быыбардыыр мунньахтарга кирбиит критическай этиилэри олохтоохтуйуна уруулар. Оо эрээри маҥа даҕаны барыта үчүгэй, кыаллар буолбатах. Аанньыт оттуоттуур-быыбардыыр мунньахтарга барыта 26 критическай этиҥ киирбититтэн билигин турбутунан 12-тэ толоруллуна, 9-ка толоруута сылдьар.

Бостуорун курдук, партийнай мунньахтар иитэр оруолларын үрдэтиигэ бэйиэ партийнай тэриллэбит эсэ эйэҕэс итиэрэстэ иҥэр. Совхоз парткома, сылгыгаабы партийнай тэриллэлэр ону толору ойдуулар.

И. ЯКОВЛЕВ.
«Мыҥдаҕайы» совхоз парткомун секретара.

Уонсай биир полит-күн

ССКП райкома соторуттаабыта өрөспүүбүлүкэҕэ уочараттаах уонсай биир полит-күнү тэрийэн ыытта.

Полит-күн ССКП Киин Комитетын муус устарыгар (1985 с.) Пленумун маҥыраайдыгарын пропагандалааһынна анаан. Барыта 98 үлэ коллективтарыгар лекциялар бөҕөлөнньөлөр. Оларгаа уонсайа 2200-тэн таҕыс киһи сылгыта.

Совхозтар киин уһаайбаларыгар, отделениелларга, бригаадаларга, өрөспүүбүлүкэ киниигэр 37 үлэ коллективтарыгар лекциялары ССКП райкомун секретардара, бюротун чилиэннэрэ уонна эпитаатаах үлэһиттэрэ, райсовет исполкомун председателэ, киниигэ сэбиэдиссэйдэрэ, совхозтар директордара, партком секретардара, профкомнар председателлэрэ, уһа хаһаайыстыбатын специалистара ааҕыстылар.

Лекцияларгa өрдүк улахан болдьоҥо тэриллиилээх буолуута, дьиссиплинаҥны уонна бэрэсэдэни бөдөрсөтүүгэ, улаатыннаһыы үрдэтиигэ, государственнай былаанныыр уонна социалистическай обязательстволарын хаамыыга суох толоруута уруулуннуо.

Полит-күнүнэн ыытыллыахтара мунньаҕар боппуруостарыгар лектордарга барыта 162 ыйытыыны биэрэн толору эпитаатары ылыллар.

П. БОРИСОВА.

ДОКУМУОННАРГА — КИЧЭЛЛЭЭХТИК

Хаанык бөҕөлөр тэриллэ, ол иһигэр сельскэй Совет, улэтин сүрүн документаара 5-тии сыл буола-буола архивка туттарыллыахтаахтар. Хомойуох иһин, бигиги өрөспүүбүлүкэ сорох сельсоветтарын исполкомнарыгын итиэ көрдөбүл толоруллубакка иһэр. Билигин кэнниккэ 15-17 сылларгa бэлэм документаары документу туттарбакка олороччулар эмиэ баалар.

Кэнниккэ 3-4 сылга өрөспүүбүлүкэ архивка 6 сельсовет эрэ документаларын туттардылар, ол иһигэр Болуҥуур уонна Соловьев — 1966-1982 сыллардаалыгар, Хадаар — 1966-1981, Кытаанах — 1966-1980, Сылаҥ — 1976-1983 уонна Чураччы сельсовета 1979-1981 сыллардаалы документаалара.

Саҥа номенклатура быһыытынан, сельсоветтар сыл аайы бастайданнай хараллыыга 22-лии сүрүн документу тиэн баламмахтыахтаах. Оттон, уонунан сылларга кыһамматтарын охсуттуттар, берт аҕыйахтыы документу туттараллар. Сессиялар, исполкомнар, бастайданнай комиссиялар мунньахтарын боротокуоллара, быһаарыылара хоһоонун, исполком бэчээтэ уруллан, ким баттаан, машинкаҕа бэчээтэнэн, сылларынан уонна мидарыанан бөлөхтөнөн уруллан иһиэхтээхтэр. Маныаха дьыала кыаҕарыгын государственнай стандартаара бэлэмнэ туттуйуллуохтаахтар. Оттон өрөспүүбүлүкэ архивка киирбит документар үксүлэрэ номенклатураҕа аараллыыллыбаттар, чыа, жуна, сыла бөлөхтөнөллөр, сорохтор бар документар барыта бир папкаҕа тиэллэллэр. Холобур, Болуҥуур сельсоветыгар оннун сорохтох папка документаарын быыстарыгар сессиялар уонна исполкомнар быһаарыыларын сэргэ ол-бу биллэриилэр, быстах дьаһаллар, атын кыаҕарыылар кытта тиһиллибиттэр.

Үөскэйыннан, итиэ 6 сельсоветтар деятельностеларыттан кердэхэ, кэнниккэ сылларгa Конституциянан олохтоомуут болдьохторго сессиялар уонна исполком мунньахтара балачча ыытыллыыллыбыттар. Боротокуоллар сэтиэхтэн төлөрүллүбэтэхтэрин да иһин депутаттар быыбардаачыларыгар отчуоттааһыннара кэнигэр тэриллибиттэр, наказтар туолуулларыгар үлэ бара сатаабыт.

СОВЕТСКАЙ ТУТУУ

Бухгалтерскай, быыбарнай документар, хаһаайыстыбаннай книгалар, суньуоҥ, сэтиэхтэн төлөрүллүбүттэр. Оо эрээри мандатай комиссиялар сорох сельсоветтарга (Сылаҥнаа, Болуҥуурга, Чураччыга) отчуоттааһыннарынан эрэ мунгуданнылыттар. Оттон Соловьев, Хадаар уонна Кытаанах сельсоветтарыгар кинилэр документаара төрүт суохтар. Бастайданнай комиссиялар документаларыгар былааннары сэргэ сессияларгa, исполкомнаргa киллэриллэр боппуруостар, бастайданнай комиссиялар бэйиэлэрин мунньахтарыгар көрөр боппуруостара, ыыллыыбыт быһаарыылар туолуулларын хонтуруоллаһын, ыытыллыбыт рейдэлэр итэҕэйиллэллэрэ баар буолуохтаахтар. Комиссиялар мунньахтарын боротокуоллара, быһаарыылара, сессияҕа уонна исполкомҕа көрдөрүллүр боппуруостары бэлэмнэйэр ыытыллыаллар, актар, о. д. а. баар буолуохтаахтар. Итиэлэри учуоттуохха наада.

Депутатскай группалар, документар көрдөрүллүүлэрин, сыччах Чураччы уонна Кытаанах сельсоветтарыгар тэриллибиттэр. Оттон депутатскай запростар, административнай комиссиялар үлэлэрэ, реестровай книгалар, нотариальнай реестрдэр, депутаттар персональнай карточкалара, о. д. а. баалларга да биллибит. Сельсоветтар таһаарар дьаһаллара 3 суол киниигэ өгөрүллүүхтээх. Үлэҕэ ылыыга уонна үлэттан уратыыга, сельсовет дьаһалларыгар, быстах, кунааҥ дьаһалларга (уоспускалар, надбавкалар үүнүүлэрэ, о. д. о.). Оттон бэйиэ сельсоветтарбыт дьаһаллара барыта бириҥ сылдьаллар. Дьиҥнээн, үөһэ ыйылыбыт 3 киниигиттэн 2 бастакыта архивка туттарыллыахтаах эбэ.

Быйыл документаары хараҕыыга республикаҕа хоруу ыытыллар. Онон сибээстээн райсовет исполкомун бөлөхтөрүттэн үлэ коллективтарыгар экспертнай комиссиялар тэриллиэхтээхтэр эбэ. Оо үрдүнэн Одьулуун, Хайахсыт, Хадаар, Болуҥуур отделениелларыгар, Субуруускай аатынан уонна Карл Маркс аатынан совхозтарга, киин бөлөхтөрдө итиннэ комиссиялар туоларыгын райархивка сибидиэннэрэ туһаайыллыннылар.

ССКП XXVII съиэһин көрсө документаары хараҕыыга республикаҕа хоруунан сибээстээн XIX ыытыллыыллаах сельсоветтар исполкомнара документаары сохоруутa уратыы болдьоҥоҥо уруоҕуоттуохтаахтар.

Е. БАРАШКОВА,
өрөспүүбүлүкэ архив архивариуса.

Мария Оковешникова орто оскуоланы бүтэрэн баран биилэнэн «Мугудай» совхоз Теплоозеро «Малх» комсомольскай-ыччат фермаҕа мааныыстыынан үлэлэбитэ бара-суоҕа иккис сыла. Оо эрээри итиэ кыаҕас кэмэ эдэр киһи олоҕор үлэҕэ бүөкүлэтиллэ, үүнүү-сайдыы үтүөкэннэх кэрдиис кэмнэн буолла.

Мария мааныыстыт улэтин эмиэдэрдэрин дьаһаан турар сиэтиилэхтик бөҕөлөнэ. Оо общественнай суоҕу аастыт кыстыгар сылгыгаабыт ыанарын охсыттын 1004-түү кг, ол иһигэр плановай туруктээбиннэх сылын туорт мөҥүгэр 749-түү кг, үрдүк нагаан дабилитэн социалистическай хуоталаһыы иннинэ куоҥуор тахсыбыта даҕаны ырыынчыны көрдөрөр. Дьэ итиэ үчүгэй улэтин иһин уонна коллективтаах тэнэр дьоҕурдаах учуоттаах, совхозун салалтата кэнниэҥэ бөрмоны салайыыны итэҕэйбит.

Улаатыт кэнэ үрдүгүн сылгыгаабы, бар-дьон ыытыбыылын ылар, Мария Бахсы сельсоветын депутатынан талыллыбыта, ССКП чилиэнинэн ылыллыбыта.

Снимокка: Мария Оковешникова.

ХОДУҺАНЫ НҮӨЛСҮТҮҮГЭ — УДАРНАЙ НЭДИЭЛЭЛЭР

Райсовет исполкома ыам ыйын 25 күнүттэн бэс ыйын 10 күнүгэр диэри ходуһаны ардахтатан нүөлсүтүүгэ ударнай нэдиэлэлэри биллэрдэ. Онон сибээстээн тыа хаһаайыстыбатын управлениета уонна тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин профсоюун райкома ходуһаны ардахтатан нүөлсүтэр звенолар социалистическай куоталаһыыларын усулуобуйатын бигэргэттиилэр.

Куоталаһыыга маниыаҥ кердебуллэр туруорулларалар:

— звено 100 гектартан итэҕэс суох иэнэх ходуһаны ардахтатан нүөлсүтүүхтээх;

— хас биирдии гектарга 300 кубометртан итэҕэс суох уу нуттарыллыахтаах.

Социалистическай куоталаһыы кыайыылаахтарын бэлиэтиргэ бир бастаны, бир иккис, иккис үһүс миэстэлэри ылыахтаахтар. Бастаны миэстэни ылбыт звенога 150 сол., иккис миэстэҕэ тахсыбыкка 100 сол., үһүс миэстэлэхтэргэ 75-тии сол. бириэмийэлэр бэриллиэхтэрэ.

1985 сылга сүөһү аһылыгын соҕотуопкалааһынга республикатаабы социалистическай куоталаһыы

УСУЛУОБУЙАТА

Куоталаһыы түөрт зонаҕа тэриллэр. Чурапчы оройуона орус унуордаабы зонаҕа киирэр. Бу зонаҕа куоталаһыы кыайыылаахтарыгар маннык усулуобуйаны толорбуттар аарыллыахтара:

Оройуоннарга—оттоохун былааныт от ыйын 15 күнүгэр 20, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 70, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 100 бырыһыан; сумаһиннээх аһылыгы бэлэмнээһин былааныт от ыйын 15 күнүгэр 10, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 55, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 80, балаҕан ыйын 16 күнүгэр 100 бырыһыан; кырбаммыт оту соҕотуопкалааһын былааныт от ыйын 15 күнүгэр 15, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 55, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 100 бырыһыан толорбуттар.

Совхозтарга—оттоохун былааныт от ыйын 15 күнүгэр 25, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 75, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 100 бырыһыан; сиилэстээһин быааныт от ыйын 15 күнүгэр 10, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 60, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 80, балаҕан ыйын 16 күнүгэр 100 бырыһыан; кырбаммыт оту бэлэмнээһин былааныт от ыйын 15 күнүгэр 20, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 65, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 100 бырыһыан толорбуттар.

Звеноларга—оту, сиилэһии, кырбаммыт оту ордук элбэхтик бэлэмнээбит, туһаланнах болдьохторуонан быааннарын маннык кээмэйдээн толортообут звеноларга коллективтара кыайыылаабыттан аарыллыахтара:

—кэлим механизациялаах звеноларга—от ыйын 15 күнүгэр былааннарын 30, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 75, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 100 бырыһыан толорбуттар;

—толорута суох механизациялаахтарга—от ыйын 15 күнүгэр былааннарын 30, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 75, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 100 бырыһыан толорбуттар;

—кола-илии звеноларыгар—оттоохун былааныт от ыйын 15 күнүгэр 30, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 75, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 100 бырыһыан толорбуттар;

—оту киилэлээһиннигэ—от ыйын 15 күнүгэр быааннарын 30, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 75, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 100 бырыһыан толорбуттар;

—сиилэстээһиннигэ—быааннарын от ыйын 15 күнүгэр 10, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 50, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 80, балаҕан ыйын 16 күнүгэр 100 бырыһыан толорбуттар;

—промышленнай предприятиелар уонна тэриллэр сиилэстээһиннигэ үлэлиир этэрээттэрэ—быааннарын от ыйын 15 күнүгэр 10, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 50, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 75, балаҕан ыйын 16 күнүгэр 100 бырыһыан толордохторуна;

—кырбаммыт оту соҕотуопкалаабыгыгэ—АВМ-0,4 агрегат коллектива от ыйын 5 күнүгэр 80, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 200, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 350, балаҕан ыйын 16 күнүгэр 450 тонналы; АВМ-0,65 агрегат коллектива от ыйын 5 күнүгэр 120, атырдьах ыйын 5 күнүгэр 270, балаҕан ыйын 2 күнүгэр 450, балаҕан ыйын 16 күнүгэр 580 тонналы соҕотуопкалаатаабыт.

Шефтээх предприятиелар уонна тэриллэр куоталаһыыларыгар аһылык бары көрүүгүн ордук элбэҕи соҕотуопкалаабыт коллективтар (хаачыстыбатын учуоттаан туран) куоталаһыы кыайыылаабыттан аарыллыахтара.

КУОТАЛАҺЫЫ ТҮМҮГҮН ТАҺААРЫЫ

Оройуоннар, хаһаайыстыбалар уонна звеноолар сүөһү аһылыгын соҕотуопкалаабыгыгар социалистическай куоталаһыыларын түмүгэ сайын устата түөрт төгүл таһаарыллар: от ыйын 15, күнүнээҕи туругунан от ыйын 19 күнүгэр, атырдьах ыйын 5 күнүнээҕи туругунан атырдьах ыйын 9 күнүгэр, балаҕан ыйын 2 күнүнээҕи туругунан, балаҕан ыйын 6 күнүгэр уонна балаҕан ыйын 16 күнүнээҕи туругунан балаҕан ыйын 20 күнүгэр.

Куоталаһыыны түмүктээһиннигэ туһаныллар матырыйаалалары оройуоннар уонна совхозтар Саха АССР Тыатын хаһаайыстыбатын министерствотыгар уонна тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин профсоюбун обкомугар от ыйын 17, атырдьах ыйын 7, балаҕан ыйын 4 уонна 18 күнүнэриттэн хойутаһыыла суох киллэрэхтээхтэр. Ити болдьохха матырыйаалы киллэрбэтэх оройуоннар уонна совхозтар куоталаһыыны түмүктээһиннигэ киллэриллибэттэр.

Шефтээх предприятиелар уонна тэриллэр кэрдэрүүлэрэ народнай депутаттар оройуоннааҕы уонна сельскэй Советтарын исполкомнарын бигэргэтиннэхэ Саха АССР Министрдэрин Советыгар атырдьах ыйын 31 күнүнээҕи туругунан балаҕан ыйын 5 күнүн иһинэн киллэриллиэхтээх. Ити болдьоҕун тутуспатах предприятиелар уонна тэриллэр түмүгү таһаарыыга киллэриллибэттэр.

Куоталаһыы түмүгүн оноруурга маннык кэрдэрүүлэр учуоттаныахтара: былааны толоруу; сыыһарылыбыт ходуһаны сиһилии оттоохун; аһылык хаачыстыбата; биир тракторга уонна биир үлэһиккэ таһаардахха үлэ оноруумтуота; техникаттан кыттал суох буолуутун уонна үлэ харыстабылын туруга; үлэ дьиссиплинэтэ, үлэ бириэмэтин туһаныы уонна общественнай бэрэдэгэ тутуһуу; үлэни научнайдык тэрийии, коллективнайдык бадараанныгын үлэлээһин, сүөһү аһылыгын соҕотуопкалаабын прогрессивнай технологиятын туһаныы.

КЫАЙЫЫЛААХТАРЫ БИРИЭМИЙЭЛЭЭҺИН

Оройуоннарга биир бастакы, биир иккис миэстэ олохтоноР. Куоталаһыы кыайыылаахтара ССКП обкомун, Саха АССР Министрдэрин Советын, ПССУОС уонна ЫБСЛКС обкомун көҥөрүллэ сылдьар Кыһыл знамяларынан наараадаланаллар уонна «Кымы», «Социалистическая Якутия» хаһыаттар страницаларыгар Бочуот дуоскатыгар таһаарыллаллар. Иккис миэстэни ылбыттар ССКП обкомун, Саха АССР Министрдэрин Советын, ПССУОС уонна ЫБСЛКС обкомун Бочуотунай грамоталарынан наараадаланаллар.

Совхозтарга биир бастакы, биир иккис миэстэ олохтоноР. Куоталаһыы кыайыылааба совхозка ССКП обкомун, Саха АССР Министрдэрин Советын, ПССУОС уонна ЫБСЛКС обкомун көҥөрүллэ сылдьар Кыһыл знамята туттарыллар. Хаһаайыстыба «Кымы» уонна «Социалистическая Якутия» хаһыаттар страницаларыгар Бочуот дуоскатыгар таһаарыллаллар. Бүтэһиктээх түмүгүнэн кыайыылаабынан тахсыбыт совхозка ДТ-75 трактор фондата аныллар.

Иккис миэстэни ылбыт совхозтарга ССКП обкомун, Саха АССР Министрдэрин Советын, ПССУОС уонна ЫБСЛКС обкомун Бочуотунай грамоталара туттарыллар. Бүтэһиктээх түмүккэ иккис миэстэлэммиккэ МТЗ-80 эбэтэр МТЗ-82 трактор фондата аныллар.

Звеноолар куоталаһыыларыгар: механизацияламмыт звеноларга 300 солкуобай харчынан бириэмийэлээх биир бастакы, 250 солкуобай харчынан бириэмийэлээх иккис миэстэ; төлөрүтэ суох механизациялаахтарга 200 солкуобай бириэмийэлээх биир бастакы, 150 солкуобай бириэмийэлээх иккис миэстэ; кола-илии звеноларыгар 150 солкуобай бириэмийэлээх биир бастакы, 100 солкуобай бириэмийэлээх иккис миэстэ; оту киилэлээһиннигэ 300 солкуобай бириэмийэлээх биир бастакы, 250 солкуобай бириэмийэлээх биир иккис миэстэ олохтоноР.

Сиилэстээһиннигэ 500 солкуобай бириэмийэлээх биир бастакы, 350 солкуобай бириэмийэлээх биир иккис миэстэ;

Куораттар уонна оройуоннар сиилэстээһиннигэ этэрээттэригэр зона ахсын 500 солкуобай бириэмийэлээх биир бастакы, 350 солкуобай бириэмийэлээх биир иккис миэстэ;

Кырбаммыт оту бэлэмнээһиннигэ 300 солкуобай бириэмийэлээх биир бастакы, 250 солкуобай бириэмийэлээх биир иккис миэстэ олохтоноР.

x x x

Оту соҕотуопкалаабыгыгар бүтэһиктээх түмүгүнэн бастакы миэстэни ылбыт звеноҕа ССКП обкомун, Саха АССР Министрдэрин Советын, ПССУОС уонна ЫБСЛКС обкомун Бочуотунай грамоталара туттарыллар уонна «Москвич» автомашина фондата аныллар.

Иккис миэстэлээх звеноҕа Саха АССР Тыатын хаһаайыстыбатын министерствотын уонна тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин профсоюбун обкомун Бочуотунай грамоталара туттарыллар, «Урал» мотоцикл фондата аныллар.

Бүтэһиктээх түмүгүнэн сиилэстээһиннигэ бастаабыт звеноҕа ССКП обкомун, Саха АССР Министрдэрин Советын, ПССУОС уонна ЫБСЛКС обкомун Бочуотунай грамоталара туттарыллар, «Нива» автомашина фондата аныллар. Иккис миэстэлээх звеноҕа министерство уонна профсоюз обкомун Бочуотунай грамоталара уонна «Урал» мотоцикл фондата аныллар.

Бүтэһиктээх түмүгүнэн кырбаммыт оту бэлэмнээһиннигэ бастаабыт звеноҕа ССКП обкомун, Саха АССР Министрдэрин Советын, ПССУОС уонна ЫБСЛКС обкомун Бочуотунай грамоталара туттарыллар, «Нива» автомашина фондата аныллар. Иккис миэстэлээх звеноҕа Тыа хаһаайыстыбатын министерствотын уонна профсоюз обкомун Бочуотунай грамоталара туттарыллар, «Урал» мотоцикл фондата аныллар.

Оту киилэлээһиннигэ бастаабыт звеноҕа ССКП обкомун, Саха АССР Министрдэрин Советын, ПССУОС уонна ЫБСЛКС обкомун Бочуотунай грамоталара туттарыллар, «Нива» автомашина фондата аныллар. Иккис миэстэлээх звеноҕа Тыа хаһаайыстыбатын министерствотын уонна профсоюз обкомун Бочуотунай грамоталара туттарыллар, «Урал» мотоцикл фондата аныллар.

Предприятиелар этэрээттэрин куоталаһыыларыгар кыайыылаахха ССКП обкомун, Саха АССР Министрдэрин Советын, ПССУОС уонна ЫБСЛКС обкомун Бочуотунай грамоталара туттарыллар, «Нива» автомашина фондата аныллар. Иккис миэстэлээх этэрээккэ министерство уонна профсоюз обкомун Бочуотунай грамоталара туттарыллар, «Урал» мотоцикл фондата аныллар.

ОТЧУТТАР ХОДУҺАНЫ НҮӨЛСҮТЭЛЛЭР

Эрилик Эристиин аатынан совхоз Хадаардаабы отделениетын бастыҥ механизатордарыттан биирдэстэрэ Дмитрий Константинович Лукин быйылгы от хомуурга Исаков ыыматынан үлэлиир кэлим механизациялаах звенону салайыаҥа. Лукиннаах салаа да оту хаалларбат курдук сиирийэн оттоон бэйэлэрин техникаларын кыаҕынан балачча элбэх аһылыгы соҕотуопкалаабыт сыллардаахтар. Балтараа ый кэриҥэ тигинэччи үлэлээн звено хас биирдии киһитигэр 64-түү тоннаҕа тиийэ оту бэлэмнээччилэр.

Манна былырыыгыттан бэттэх отчуттар ходуһаны нүөлсүүгүнэн дьарыктаннан эрэллэрэ ордук кыахкэбиллээх. 40-са гектардаах Чороопо Арылыаабын хонуута, уруккута баһыына онно буолан, эссо да саная хоту кырыс тарда, ордук үүнүүнү бэрэ илии сир, аспыт дыл баччатыгар аан бастаан нүөлсүтүллүбүтэ. ДДН-70 ардахтаах установкаҕа ходуһаҕа уулу ыстарыыны сиргэт кууран эрэр кэмигэр, күөх сирэм саҥа быгыгыраан эрдэҕинэ, ыытаннар, аллас ото көхтоохтук үүнэр.

—Нүөлсүтүү диэни урут кулгаахпыт ыһыгынан эрэ истэр дьоннөр бэйэбит боруобалаан баран бэрэ бөҕө бөҕөргөтүбит. Киһи эрийэ тиллэр эбит. Уу ыстарбыт сирбэтиттэн урукку дыылардаабар икки төгүл элбэх үүнүүнү ылбыппыт. Ходуһаны нүөлсүтүүнү өссө кэнтэр саҕалаахпыт,—диир звено салайаччыта.

Дмитрий Константинович отчут кэйи сиэринэн билиҥнэйтэн ходуһатыгар киэбэ хойукка диэри түбүгүрэр. Бэйиҥи нинии үлэлиир сиргэр-уотугар көрүстүбүт. Уулу ыстарарга анаан эрдэттэн болҕомҥэбит диэлии, ардахтаах установкатын, ходуһа сабатыгар кыстанан сытар гурбалары уонна Хонтоботтон бэйэтэ тэлэйэн ааллыбыт уоруурдуутун көрдөрөөрдөрө үлэни хайдах саҕалыахтаахтарын туһунан кэпсээтэ. Оройуонга ходуһаны нүөлсүтүүгэ ударнай декада биллэриллибитин, онно куоталаһыы ыстуобуйата онгоһуллубутун саҥаара ыытта.

Билигин звено чилиэннэриттэн үгүстэрэ саасхы ыһыыга, оттоон да атын үлэлэргэ сылдьаллар. Лукиннаах саҕаланнарын сонхоо салаатта ойоон хомоҕо дьону, техниканы туруордаабыта, декада устата элбэҕи онгоруохха сөп. Хадаардар 15 хонук устата хас гектар ахсын 300 хубометр уулу кыттаран барыта 100 гектардаах ходуһаны нүөлсүтүөр кыахтаахтар.

Чороопо Арылыаҕар отделение механизатордара уоруурдуулуу киллэриини саҕалаатылар. Звеньевой маника 8 тонна суперфосфаты уонна карбамиды таһан бэлэмнээн туруорар.

Лукин звенотун маннык үтүө холобурун атын звеноолар саҥаардахтарынан, батыстахтарына кураайы да сирдэрбит чалгыйа көрөрүохтарын, олгом оттоноохтарын сөп эбит.

П. ПОПОВ.

Снимокка: звеньевой Д. К. Лукин (уҥата) уонна рабочай М. С. Дьяконов ходуһаҕа уулу кыттарыах иннилэр.

АФРИКА КҮНЭ

Аан дойду тематыгар бэсиэдэ

Эфиопия столицатыгар, Аддис-Абебаба, 1963 сыллаахха Африка Бирдэ сомоҕолоҥуутун Тэрилтэтин (АБСТ) тэриллэ туһунан аҥаардастыылаах ыла сыл ахсын ыам ыйын 25 күнүгэр Африка Бэстэлиэгин күнүн бэлиэтиэхпит үгэскэ кубулуйда. Бу күн ХНТ Генеральнай Ассамблеятын быһаарыытынан ыытыллар Африка сэдэхтэрэ өттүн норуотун охсуһуутун кытары бииргэ саҥааланыы надиэлэтэ саҕаланар.

Баара-суоҕа үйэ чаҥнэрин анараа өттүгэр Африка континеһын политическай картатыгар иккиэн эн косторо: от күөҕэ (Англия колониальнай бас билиитэ буолар сирдэрин бэлиэтиирэ) уонна сиреневай (французскай колониялар өҥнөрө). Билигин Африка картата саамай араас өҥнөрүнэн балаа сохторор. Итиэ барыта—эдэр тутулуга суох государстволар. Континеҥҥа суоссуорбут колония—Намибия эрэ ордон хаалла. Онно Сөҕүрүү-Африканскай Республика (САР) үрүҥ расистара тойоруттуллар.

ССКП XXVI съиэһигэр бэлиэтэммитин күрдүк, колониальнай батталтан босхолоомут дойдулар араастар. Сорохторо босхолонуу кэмиттэн революционнай-демократическай суолунан баран, Атыттарга капиталистическай сыһыаннаһылар олохтоноллор. Сорохторо дьиҥнээх тутулуга суох политиканы ыыталлар, атыттара империализм политикатын сүүрээнин хоту усталлар.

Континент урукку хаһаайыстара уонна ордук чорбойон аан дойдуга баһылыктарын бастааччы—Холбоһуктаах Штаттар Африка дойдуларын балаһыанньалларыгар сабыдыаллыахтарын, экономическай өттүнэн бэйэлэриэр кэлгийэн туран, кинилэри хонтуруоллаарыгар ылыахтарын бараллар. Африка үүгүс государстволарыгар промышленность, тыа хаһаайыстыбатын уонна эргиэн арыый бадаҥ предприятиелэрин барыларын арааҥы монополиялар бас билэллэр.

Сиэ урукку күрдүк колониальнай кэмиэ күрдүк, империалистар Африканы бэйэлэрин заводтарын бөлөм бородуукчуйаларын ыарахан сыанаҕа батарар итинник, тоттору, сырьеву чаҥчыкы сыанаҕа атылаһар сир быһыытынан туһаналлар. Холбоһуктаах Штаттар кыраныысса таһыттан ылар бөхтэриэрин 25 бырыһыана, нефтэрин 40 бырыһыана, марганецтарын 40 бырыһыанытын ордуга, кобальтарын аҥара африканскай дойдулар праэттэриэрэ тиксэр. Барыта итиэ табаардар, американскай промышленность сэриэ сэптэриэн онгорон таһаарарга туттуллар буолуннар, экономическайдыы таһыннан, стратегическай, байыаннай суолталаахтар.

Онуоха АХШ-гар, Англиягар уонна Франциягар айыллыбыт сэриэ сэптэриэн арыйаҕа суоҕа Африкаҕа тоттору тиэллэн кэлэр. Итиэ олус бастаах эргиэтин. Бөҕөлөөтүн косторуонан, арааҥы державалар Африка дойдуларыгар сэриэ сэптэриэн атылаһыытын гражданскай аҥаллаах табаардарын атылыылларынаарар туорт тогул эбэх барыс сомоолоор. Арааҥыларынан кучуйуллубут африканскай правительстволар сэриэ сэбигэр кэмниэ уон сылга 120 миллиардтан ордук доллары ороскуоттаатылар, итиэ кэмиэ кинилэр байыаннай ороскуоттарга уон биэс тогул улаатта. Оттон ол молуйуөнүнэн африканецтар хоргуйуттан уонна араас ыарыылартан олө-сута турар кэмнэриэгэр эбит!

Өссө күһаҕана баар, арааттан кэлэр сэриэ сэптэрэ эмиэ империалистарыгын нүөрүтэлэр быраат бырааты олорор кирсэннэриэгэр кэлэнник туттуллаллар. Холобур, Сомали былаастара революционнай Эфиопияны утары сэриилэһэр наймыламмыттар баандаларын АХШ кэмэтэ суох сабилаабаттар. Франция уонна АХШ Чадка остөһөр болохтор кирсэннэриэн араастаан күөртүүлэр. УНИТА тэриллэ арааҥыларынан өйөнөр террористара Анголаҕа өлүүнүсүүнү уонна урусхаллааһыны тэниталлар.

Тутулуга суох буолууну ситиспит африканскай дойдуларга кутталынан САР расистскай режимэ суоһуур. Арыйах ахсаанныах үрүҥ колонизатордар хара тириилэх дьоннортон турар баһаам эбэх киһилээх нэһилиэнньэ үрдүнэн тойоруттуллар. «Харалар» уонна «өҥнөөхтөр» адъас бырааба суох усулуобуйаҕа олороллор. Ол үрдүнэн САР правительствота бэйэтин дойдутун гражданнарын атаҕастааһыныгын мунурдаммат. Кини хайыыбыт 64 сыл устата ыаллыы Намибия бары дьыалаларын таптаабытынан бачаачайдыыр. Итиэ территорияны босхолуурун ХНТ модьуйарын үрдүнэн, САР онуо салгыы кытаахтаан олорорун таһынан, атын африканскай государстволары бастатан туран Анголаны, утары сабилэнниилээх кириилэриэгэр-тахсыылар ыаҥ туһаналлар.

Биһиги дойдубут африканскай дойдулар норуоттара дьиҥнээх көҥүл өйүн, колониализм барыкорутиэрин утары охсуһуулларын өбүүр. Советскай Сүөх Африка үүгүс государстволара сүһүөхтэриэгэр бэлэтин туралларыгар, тастан тутулуугу киэр илгэлэриэгэр, национальнай экономикаларын баҕорготоллоруоҕар комолоһоор. Ыам ыйынаары Африка бырааһынньыгын күннэриэгэр биһиги бу континеҥҥа олороччуларга барыларыгар эйэлээх халлааны уонна дьиҥнээх тутулуга суох усулуобуйаҕа дьоллоох олоҥу баҕарабыт.

А. КРАСИКОВ.
(ССТА).

Сэдэх түбэлтэ

НЬЮ-ЙОРК. Калифорния штатыгар Орандж уокурук балыһатыгар медицинскэй практикаҕа сэдэх түбэлтэ бэлиэтэнии—отут саастаах Патриция Фрустачи сэттэ оҕону—түөрт уолу уонна үс кыыһы тороппут. Биирдэстэрэ өлбүт оҕо тороппут. Саҥа тороппуттэр дорообуйаларын туруга, медиктэр туоһулуулларынан, үчүгэй.

(ССТА).

Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат

ОЛОХ ИЬИН ОХСУСПУТА

1942 сыллаахха Чурапчы колхозтарын ытын оройуоннарга көҕөрөтөөбүттэрэ, ол иһигэр 30-ча хаһаайыстыбалаах «Чаачыгый» колхоз дьоно Кабзэйиҥэ күүн бороҕуотунан тиийэн Таас Тумус диэн сиргэ суоҕэммиттэрэ. Кинилэр Куохуй диэн сэлиэннэҕэ дуомугар колхоз эргэ хотонун өрөмүөннээн олорорго күһаллыбыттэрэ, олохтоохтору кытта мунхалаан начаҕай тарбаҕа быстыбатынан кыстаабыттара.

Соҕотох муус аллараачылара Кириилл Михайлович Катохиков ноҥуо сааһыгар Иҥэ дойду комуосколигэр фронтка ыытыллыыбыта. Кини саллаат дьалхаанныах олоҥун, мускуурдаах үрэҕин Читинскай уобаласка барбыта.

1943 сыллаахха атырдьах мүйэн бүтүүтүгэр бөҕө түүн саллааттар кулгаахтарыгар эмискэ «Тревога!» диэн суоттаах хаһыы ньыргийбитэ. Маршевай рота саллааттарын ыга симиммит табаарынай поезд, күннэриттүүнэри тохтоло суох айаннаан, Ленинград чугаһыгар тиийэн биллибат тыаҕа суоҕэммитэ. Тула сэриэ тыаҕа ньыргийэн олороро. Уоту ыаттарбат этиэр. Хаһыа да буолан бэрт эрэйдээх бөҕүрүүскэлэриэн шинель анныгар кистээн тардаллара.

Өстөөх самолеттара соторуусоторуу үрдүлэриэнэн ньирилиһэн аҕаллара, ханна эрэ бомбалар тыастара, пушкалар, минометтар маниһаллара, пулемет бөтөбөтө күһүгүрүүрэ иһиллэрэ. Сэтиньиэм 7 күнэ үүнэр түүнүгэр харанаан саптан Людиново станциятыгар киирэн испиттэрэ. Эмискэ, кыһыл ракета халлаанна үһүүран тахсарын кытта, «Ураа!» хаһыынан иннилэриэн диэки ыстаммыыттара. Өстөөх, биллэҥнэ олорбута буолуо, эмиэ саба түһүүтэн эбэх сутуктэмэн куотан бэрбитэ.

Итинник бастакы бойобуой сурахтаныыттан саллаат сындаллаанньах үһүн суола сарадаммыта. Фашистар куоталларыгар дэриэбинэлэри уоттаан күх-хомор өҥорон, тыынар-тыыннаах барытын иитэр эйэн бараллара. Биһиги байыастарбыт, аҕыс халлаан анныгар шинеллэриэн саптан, сутуруктарын сыттаннан сыиньаммыта буолаат, эмиэ салгыы айаннаабыттара. Итиэ курдук 103 түүннээх күн устата иннэ утуе олор-гиллэр хапсыһыыларга кыттан этэҥнэ ордон испитэ. Советскай Армия күнэ чугаһабыта. Командование Старай Русса оройуонугар тиийэр суол бэрэ станциятын таһыналы дэриэбинэни босхолуур соругу туруорбута. Кириллаах расчеттара киирэхтээх сиргэ киллэм бардайы этэ. Кылгас күргүөмнээх артиллерийскай ытыы буолбута. Онно кордоххо, дэриэбинэ кытыытын, туох да ордубатарын курдук, хара буорунан типтэрбиттэрэ. Снарядтар тоҕута табан сөп онгордулар иннэ диэн саныыбыттара. Команда кэннитэн «Ураа!» хаһыынан иннэки диэки ыстаммыы буолбута. Кэстэ түспүт кыракый кадаам сиргэ тиийбит киһи диэн саная кыыам гынан истэриэн остөөх эмискэ куустээх уоту испита. Өлүүсүүтү ылбыбыта. Бууддьалар Кириллы кулгаахтарын сирэхалҕы иһиирталаабыттэрэ, оскуолкалар араастаан иэйэн-туйан аҕаллара. Итиэ суоҕар суолу мунуу түспүттэр кадаалга киирэн хаптыйбыттара. Кириллы кытта кэккэлэһэ испит хас да бойобуой табаарыстара итиэ түөгэнигэ суох буолбут этиэрэ, иккис иҥэмэ иуччча эдэркээн уола уҥа тоҥолоҥун үлүү ыттаран хаалла уубарыйан. Чиҥнэн быыа ыытыран аттыгар суоу суулан түспүтүн сайдаан корр охсом, Кириллы бэрбэскилэн охсубута. Кыратык тыын ылаат, командир иннигэр кэстэр кыра тоҥторуунан кулуутэнэн сылаан киирэн, ордук күүскэ ыгар сирдэриэн диэки пулеметтаан субуйбута. Иккиһин аҕаанаҕа турарга суолла ис диэн бирикээс ылбыта. Бууддьалар, оскуолкалар быыстарыныан этэҥнэ сылаан тиийэн кэтэн көрбүттэрэ: дэриэбинэни эрэтиэн хаһыыламмыт окуопаларга сытан уоту аҕаллара биллибитэ. Кириллы, пулеметын үчүгэйдик олбуун булларан баран, үһүн-кылгас уочаратынан үһүүрдүүлэлэбыта. Кинилэр холбоһон хас да пулемет хардарыта харса суох үлаҕэн барбыттара. Өстөөх окуопатын иннигэр минаалар эстиэлэлиилэрэ. Ол иккиэн ардыгар бийиэнэрэ аҕаакаҕа туран сыгыстыбыттара. Кириллы, пулеметын кыбыммытынан, ытамыта сүүрэн испитэ. Соҕотохтоон ким эрэ сылаас кэтэтиэнэн сирайга биэрбитин курдук буола түспүтэ, ойун сутэрбитэ. Кини итиэ курдук ыарахан туруктаах госпиталга киирбитэ. Саллаат, үһүннүк ыстаная үтүөрэн, Уралга мотоцикл заводуо харабыллыыр чааска үлэҕэ ыытыллыыбыта.

Кини тереебүт оройуонугар 1946 сыллаахха хас да бойобуой медаллардаах эргиллибитэ. Дьэ итиэнэ ыла эйэлээх олоҥу тутуһуута, сэриттэн эмсэҕэлэбит колхозтуун чолуҥар түһэриэгэ сыралаах үлэҕэ активнайдык кыттыбыта. Бэрт кылгас кэм иһигэр электромонтер идэтин баһылаабыта, бөҕүөлэгэр бириэмэ бастакынан Ильич лампаларын сандаарда уматыыта.

Сыл—хонук. Кириллэ уонна Елена биллэрин пенсиовердар, интернат-оскуола таһыгар дьиэ-уот тутан ньир-баарчы олороллор. Кинилэр—алта оҕо тапталлаах торппуттэрэ.

П. СПИРИДОНОВ,
сэриэ, үлэ ветерана.

Симонова: К. М. Катакинов.

КИНИ ҮТҮӨ ӨЙДӨБУЛЭ

«Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат!» мин итиэ диэн сэлиэйтэран, убайым К. П. Павлов туһунан хаһыаҥнан баарабын. Костя биһиги дьиэ-кэргэнэ интэриэн оҕо этэ. Барыларыгыт сөбүлүүрбүт, таптыырбыт. Кини Хонтоово диэн сиргэ төрөөбүтэ, Андреев аатынан колхоз чилиэнэ этэ. Сайын оттуу сылдьан, 1941 сыллаахха фронтка ыытыллыыбыта.

Константин Павлович Сталинград иһин кырыһыылларга кыттыбытын бириэдэ эмэ түгэн буолан кэпсэтэриэнэ, киһи куйахата күүрэрэ. Кини 1944 сылдаахха уна иллитин тоҕуттаран, инвалид буолан хаалбытэ. Якутскайга кириэн ор кэмиэ эмтэммитэ.

Тоҕо даҕаны ыарыйдар-тутуннар, этэргэ дылы, үлэ диэн баран мунньукка ытаабыт киһи этэ. Колхозка оҥоруот биригэдьиэрдиэн улаатыбыта. 1954 сыллаахха Якутскайга ыарахан операцияны тулуйбакка өлбүтэ.

Кинитэн иккиэн оҕо хаалбыта. Костя уонна Таня хайыы-үйэ улаатан, үлэһит дьон буолан аҕаларын кэриэһин салгыылаан.

Итиэ курдук, биһиги убайбыт К. П. Павлов сэриэ уонна үлэ улахан суолун аастыт киһи этэ.

П. ПЛАТОНОВА.

Хайахсыт.

Редактор
А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

ҮӨРЭХХЭ ЫҢЫРАБЫТ

Райсовет исполкомун социальнай хаамчыйыыга отдела эдэр саастаах II—III группалаах инвалидтарга идэни өйрэтэр маннык интернат-профтехучилиэлэр баалларын биллэрэр:

1. Пензенскэй уобалас, Мокшанскайдаҕы интернат-профтехучилище чаҥы өрөмүөннүүр маастардары, гравировщиктары уонна радио-телемеханиктары бэлэмниир.

2. Пензенскэй уобалас, Михайлов куораттаа 2 сыллаах потребкооперация бухгалтердарын бэлэмниир техникум.

3. Калугатааҕы тыа хаһаайыстыбатын интернат-техникум киэҥ профиллаах агрономнары бэлэмнээн таһаарар.

4. Якутскайдаҕы тыа хаһаайыстыбатын учуотун бухгалтердарын бэлэмниир 2 сыллаах интернат-профтехучилище.

Үөрэнээччилэр бохо аҥылытынан, олорор дьиэнэн хаамчыллаллар.

Үөрэнэн барааччылар отделга кэлэн биллэргитигэр кердөөбүт. Телефонунт №-рэ 21-578.

Социальнай хаамчыйыы отдела.

БИҺИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-332, отделлар—21-265, уолсай 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54907. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12. Тираж 3471